

MEGHÍVOTT PLENÁRIS ELŐADÓ A MTNE 20. FÓRUMÁN

(W.) KOVÁCS ANDRÁS Kolozsváron érettségizett 1993-ban, majd 1997-ben szerzett diplomát a kolozsvári Babeş–Bolyai Tudományegyetem történelem szakán. Ugyanitt magiszteri képzésen vett részt 1997–1999 között. 1999-től a Román Akadémia Nicolae Iorga Történettudományi Intézete doktori képzésének résztvevője. Doktori fokozatot 2005-ben szerzett az erdélyi vajdai tisztség 15. század elejéig tartó fejlődését tárgyaló dolgozatával. 2004–2007 között a Debreceni Egyetemen folytatott doktori tanulmányokat.

1997-től az EME könyvtárosa, majd 1999-től az EME kutatóintézetének tudományos munkatársa. Elsődleges feladata – Hegyi Gézával közösen – a Jakó Zsigmond (1916–2008) által hátrahagyott erdélyi vonatkozású középkori oklevélregeszták szerkesztése és kiegészítése, illetve a Jakó professzor által elindított és szerkesztett Erdélyi okmánytár (1023–1389; I–V., Bp. 1997–2021) folytatása. Levéltári kutatásokat végzett Bécsben (a Haus-, Hof- und Staatsarchivban), Budapesten (a Magyar Országos Levéltárban), Vatikánban (az Apostoli/Titkos Levéltárban), a gyulafehérvári Batthyaneumban, Bukarestben és a Román Nemzeti Levéltár erdélyi fiókintézményeiben. Érdeklődési területe elsősorban az 1542 előtti Erdély politikátörténetére és világi intézményeinek működésére terjed ki. Monográfiát írt a Wass család történetéről (2005), sajtó alá rendezte a Valentiny Antal (1883–1948) által a cegei Wass család levéltárának középkori okleveleiről készített regesztákat (2006), elkészítette az erdélyi megyék középkori archontológiáját (2010), és összeállította a magyar vonatkozású romániai oklevélközlések bibliográfiáját (2009, 2021).

A Magyar Tudomány Napja Erdélyben 20. fórumán elhangzó plenáris előadása:

W. Kovács András (tudományos munkatárs, Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár): A nemesi megye működése a középkori Erdélyben (14. század eleje–1540)

A sokáig meg nem kérdőjelezett korábbi vélekedéssel ellentétben, a középkori megyét ma már nem a nemesi autonómia képződményének, hanem a központi hatalom területi, kormányzati egységének, végrehajtó szervének tekintjük. A 14. század elején zárult le a megyei intézmény átalakulása, amelynek során a korábbi, a történetírás által királyinak nevezett megyék helyét a nemesi megye vette át. Ez utóbbi kezdetét a szolgabíráknak a megyei ítélőszéken való megjelenése és az egyes megyei hatóságok által kibocsátott oklevelek feltűnése jelzi. Az előadás bemutatja a hét erdélyi megye megyei hatóságát (az erdélyi vajdák által kinevezett ispánokat és a megyék nemessége által választott szolgabírákat), a megyei ítélőszéken, a sedrián zajló bíráskodást, illetve a megyék szerepét az adószedésben, katonaillesztésben és a központi hatalom rendelkezéseinek végrehajtásában. Az önkormányzati megye kialakulását jelzi az erdélyi rendek 1540. évi határozata, amely írásba foglalta az erdélyi megyék működési rendjét, és kimondta azt, hogy a megye ispánját továbbra is az erdélyi vajda nevezi ki, az alispánt azonban már nem az ispán nevezi ki, hanem a megyei nemesség választja meg.